

la tribuna

Una altra manera de veure-ho (I)

Potser els coprínceps ja no són ni l'única ni la principal garantia de permanència i continuïtat d'Andorra

MANUEL M. PUJADAS

1. Òscar Ribas, el respectat cap de Govern per a molts de nosaltres, ha publicat recentment l'article *Constitució, Legitimació, Sobirania* en aquest mateix mitjà. Venint d'ell, el vaig llegir amb delit i atenció, com sempre acabo fent amb les seves publicacions, denses, argumentades, assossegades, suggestives. En ell hi feia un cop més la defensa aferrissada del nostre Copríncipat, com va fer-ho en la conferència commemorativa del 20è aniversari de la Constitució del 1993. Llavors en destacava el constitucionalisme sense fissures dels coprínceps Martí i Mitterrand; ara qualificava el Copríncipat com a "pal de paller" de l'Estat andorrà. No tinc prou notícia dels fets per opinar sobre la primera afirmació, però sí crec tenir-ne alguns, però diferents, sobre la segona, modestament, sense buscar enrenou i per si serveix aquesta altra visió de la qüestió.

2. Comencem pels preàmbuls de l'article que vull comentar. En primer lloc, sobre el canvi de paradigma al món i en especial a Europa. És cert que l'autonomia i independència dels Estats s'està dissolent o diluint a mesura que avança el procés de globalització de tot, de l'economia, de la política, de les institucions, de les societats, de la informació (inclosa la generalització de les escoltes electròniques) dels valors. La independència s'està transformant en interdependència i, perquè negar-ho, sovint en dependència dels petits respecte dels grans tot i que sovint no és lineal.

Hi ha preocupació sobre la proliferació dels petits estats o dels microestats, possiblement, però aquest fenomen ha estat plenament assumit per la Unió Europea rebent en el seu si les repúbliques bàltiques, Eslovènia, Malta, Xipre o recentment Croàcia. Preocupació doncs, per a qui? Potser per als moviments independentistes a Escòcia o a Catalunya? Possiblement, però en aquests casos penso que la preocupació és més dels estats dels quals eventualment se'n puguin separar, que no pas pel fet en si de la proliferació de nous micro o petits estats.

Preocupa l'existència d'Andorra? No ho crec en absolut, de la mateixa manera que no els ha inquietat la seva existència en el decurs dels darrers vuit segles. Crec que el canvi de paradigma en res modificarà l'*status* d'Andorra, un Estat pre i post constitucional que sempre ha sabut navegar en les aigües de la dependència exterior, unes aigües de vegades difícils de pilotar per mantenir-ne el rumb: o és que oblidem l'exemple no tan llunyà del govern Aznar encercant pel sud les Valls per "convenir" el nostre govern de com calia regular (és a dir, tipificar penalment) el contraban de tabac, cosa que va aconseguir? O és que podem ignorar la nostra hispano-dependència econòmica en el 80% segons els experts d'ESADE? Tot i així, no podem dir que ens hagi anat malament en general i especialment els darrers seixanta anys.

Sobre el perills que la globalització i la interdependència comportarien "per a la nostra sobirania, llibertat i identitat" segons Òscar Ribas. La lluita per la sobirania i les llibertats sempre ha estat un repte major per als ciutadans d'aquest país, per als qui ens van precedir i ho serà per a les futures generacions. Res no canviarà tampoc, per tant, en aquest àmbit. Ni tampoc quant a la defensa de la legitimitat històrica andorrana, assolida, arrelada i confirmada en el decurs de segles abans de la Constitució.

I sobre la creença d'alguns que la Constitució va ser un acte fundacional *ex novo* de l'Estat andorrà. No sé si existeixen aquests *alguns*. Però jo ho veig d'aquesta altra manera: la Constitució del

1993 és l'acte fundacional *ex novo* del nou Estat andorrà amb l'establiment de la desitjada divisió de poders (assimilada lentament per massa responsables polítics: què volen aquests tribunals si sóc jo qui tinc els vots, els hem sentit dir més d'una vegada), l'expressa proclamació dels drets i llibertats fonamentals, la nítida definició de l'estatut dels coprínceps, i així fins la disposició final. Tot plegat és molt més, a parer meu, que un senzill passatge d'un constitucionalisme *obert* a un de regulat.

3. Així arribem al nus la qüestió que defensa l'autor: que el Copríncipat ha estat el "pal de paller" de l'Estat andorrà, afegint sense la menor ambigüïtat que "haurà de continuar sent-ho de manera permanent". Si fins aquí m'he anat distanciant imperceptiblement de l'opinió del meu respectat amic, en aquest punt la distància ja es fa una mica més gran i palesa.

Perquè, si bé podria compartir, ni que sigui en part, la primera part de la frase referida al passat, no puc fer-ho sobre la segona part que es projecta permanentment sobre el futur. En efecte, tot i referir-se a la definició que fa l'article 44 de la Constitució quan descriu el Copríncipat com a símbol i garantia de permanència i continuïtat d'Andorra, de la seva independència i de l'equilibri amb els països veïns, omet tota al·lusió al preàmbul constitucional, que com és sabut és l'element interpretatiu cabdal de la Carta Magna i de tota altra llei, que declara que "el Poble Andorrà [així, amb dues majúscules] amb plena llibertat i independència, i en exercici de la

seva pròpia sobirania", continua en els cinc paràgrafs successius sense fer cap al·lusió al Copríncipat, per acabar dient que aquell poble andorrà "aprova sobiranament la present Constitució".

El que el poble andorrà prescriu als coprínceps en el citat article 44 és que siguin símbol i garantia; però, ai las!, potser ja no són ni l'única ni la principal garantia, si seguim la tesi de ho han estat l'una o l'altra. La prova circumstancial n'és, des del meu punt de vista, que el mateix cap de Govern de llavors, Òscar Ribas, s'afanyà en els mesos successius, justament, encertadament a demanar i aconseguir el ràpid ingrés a les Nacions Unides i al Consell d'Europa; de la mateixa manera que els successius governs han anat fent un sinuós, vacil·lant, dubtós fins i tot, acostament a la Unió Europea que és un espai complicat però inevitable, irreversible i en la meua opinió necessari des de tots els punts de vista, amb el valor afegit de refermar encara més la permanència i continuïtat de l'Estat andorrà. Aquestes han esdevingut les garanties decisives de la seva pervivència en el temps i l'espai, en el present i de cara al futur. I amb elles, o millor, per sobre d'elles, la voluntat de la ciutadania andorrana, dipositària de la sobirania nacional i principal defensora de les llibertats històriques, presents i futures. A parer meu, aquest és el motiu essencial que el preàmbul constitucional es refereixi exclusivament a aquella voluntat popular.

4. Quant a la legitimitat històrica d'Andorra, ningú no la nega, però tampoc ningú no pot dubtar que és la resultant de múltiples variables: de totes les institucions històriques, des dels Pariatges passant pel Consell de la Terra seguint pel Consell General amb les seves successives formes d'elecció progressivament democràtiques i, certament, pel Copríncipat; totes sostingudes per la voluntat insubornable del poble andorrà que preservant la seva neutralitat i el seu arrelament institucional en el decurs dels segles ha aconseguit ser, existir, mantenir-se i projectar-se cap al futur.

Focalitzar la legitimitat històrica en el Copríncipat podria fer-nos caure en un reduccionisme deformador de la realitat. I en la *singularitat* institucional i del copríncipat no hi veig per tant fonaments suficients per erigir-la en la salvaguarda de la nostra sobirania.

(Pretendre que la legitimitat històrica de l'Estat andorrà prové dels coprínceps seria tan incert i perillós com afirmar, per exemple, –salvant les distàncies i sense voler ofendre ningú–, que la legitimitat històrica de l'actual monarquia espanyola deriva de la dictadura franquista, ignorant que la seva legitimació li ve principalment, si no exclusivament, de la Constitució del 1978).

5. Anant una mica més lluny en la seva defensa del copríncipat, Òscar Ribas afirma que la Constitució fou pactada entre el poble andorrà i els coprínceps.

Jo ho veig d'aquesta altra manera: la Constitució fou negociada certament a tres bandes, com s'han negociat a tres o més bandes totes les constitucions modernes en el si de la comissió constituent integrada per tots els partits que en cada cas composaven el parlament constituent de torn. Però hem de resseguir el nostre text constitucional per conèixer la realitat dels fets. En ell hi llegim que fou adoptada pel Consell General, que fou aprovada pel poble andorrà en referèndum i que fou promulgada pels coprínceps, en escrupolós compliment, per cert, del mandat constitucional que els havia dreçat el títol III de la Carta Magna.

Negociada per, adoptada per, aprovada per i promulgada per, aquest i no cap altre ha estat l'*iter* complex i específic andorrà observat pels constituents andorrans que han estat el poble i el Consell General. Sense la decisió dels constituents no tindríem Constitució, fossin qui fossin els negociadors inicials o els promulgadors finals. És una qüestió d'ordre, de mètode i de prelació. Tots els interventors van ser necessaris, però la condició suficient la van omplir el Consell General i els ciutadans andorrans.